

Saksbehandler: Øyvind Duesund

Ordningen med tilhørighet og forrangsbestemmelsen i kirkeloven § 3

Sammendrag

Ordningen med tilhørige er et system som best mulig skal sikre et rettferdig beregningsgrunnlag for statlig driftsstøtte til de ulike tros- og livssynssamfunn i Norge, og innebærer for vår kirke at barn anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen såfremt en av foreldrene er medlem. Når barnet har fylt 18 år uten å være døpt, anses det ikke lenger å høre inn under Den norske kirke, jf. kirkeloven § 3, pkt. 2 og 5.

Tilhørige er ikke medlemmer i tros- og livssynssamfunnene. Ordningen er nødvendig først og fremst på grunn av at tros- og livssynssamfunnene ikke har en ensartet definisjon av hva medlemskap er. Gjeldende ordning er regulert i lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna (trossamfunnsloven), og er gjenspeilet i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven), samt i lov 12. juni 1981 nr 64 om tilskott til livssynssamfunn. Reglene ligger også til grunn for andre regelverk, for eksempel forskrift 25. oktober 1982 om melding av fødsler m.v.

Utformingen av reglene om tilhørige har imidlertid gitt Den norske kirke en forrang i forhold de øvrige tros- og livssynssamfunn. Forrangen består konkret i at der foreldrene tilhører ulike tros- eller livssynssamfunn, anses barnet automatisk å høre inn under Den norske kirke dersom en av foreldrene er medlemmer i denne. Forrangsregelen har sin bakgrunn i Grunnloven § 2. Den norske kirke har ved flere anledninger uttrykt et ønske om at prinsippet om likebehandling av alle tros- og livssynssamfunn ivaretas (senest i KM 11/08 *Grunnlovsforankring, kirkelov og kirkeordning for Den norske kirke*). Dette gjør det naturlig at også ordningen med tilhørige blir gjennomgått med sikte på å fjerne bestemmelser som medfører forskjellsbehandling. Kirkerådet bes derfor om å uttale seg om sin holdning til forrangsbestemmelsen spesielt.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet ser at Grunnloven § 2 gir grunnlag for reglene om tilhørighet og en forrang for Den norske kirke i forhold til andre tros- og livssynssamfunn. Forrangen gjelder de tilfeller hvor foreldrene er medlemmer i ulike trossamfunn, og ett av dem er Den norske kirke. Barn blir i disse tilfellene automatisk regnet som tilhørende Den norske kirke.
2. Kirkerådet stiller seg positivt til at det blir foretatt nødvendig samordning av regelverket på området, slik at forrangen for Den norske kirke i tilhørighetsordningen bortfaller.

Saksorientering

Begrepet tilhørige

Det ble ikke innført generell religionsfrihet med Grunnloven i 1814. Det var først med dissenterloven av 1845 at det ble åpnet adgang til å melde seg ut av statskirken. Både i denne loven og den senere dissenterloven av 1891 finnes formuleringen ”Medlemmer av Statskirken”, men ellers brukes stort sett begrepene ”henhørende til” og ”tilhører” statskirken eller et dissentersamfunn. Når regler om medlemskap i statskirken er tatt inn i dissenterloven, må forklaringen være at slike regler bare var av interesse for å avklare grensene mellom statskirken og dissentersamfunnene.

Etter at dåpsplikten falt bort rundt år 1900, har Grunnloven § 2 snarere gitt støtte for en kirkelig forventning om at foreldre i Den norske kirke bringer barna til dåp, enn en rettsplikt. Begrepet tilhørige ga da et godt uttrykk for denne tilknytningen mellom barn og kirke i tiden før dåp fant sted. I forhold til de andre trossamfunnene har tilhørighetsbegrepet vært velegnet som uttrykk for statens respekt for deres ulike vilkår for, og grader av medlemskap.

Reglene om medlemskap i trossamfunn ble fornyet i trossamfunnsloven av 1969. I den kirkelige lovgivning ble reglene om medlemskap i Den norske kirke tatt inn først i kirkeordningsloven av 1953 og deretter i kirkeloven av 1996. Ordningen med barns tilhørighet ble videreført både for trossamfunnene og Den norske kirke idet man regnet med at et barn tilhørte samme trossamfunn som foreldrene. Statens begrunnelse for å velge akkurat en slik ordning var at dette ville som regel være det som stemte med foreldrenes ønske, med den oppdragelse barnet ville komme til å få i hjemmet og med den undervisning trossamfunnet ventet at foreldrene ville gi barnet gjennom barnegrupper, søndagsskole osv. Den tilskuddsordningen som ble etablert i trossamfunnsloven ville også fungere mer rettferdig om den baserte seg på dette tilknytningsforholdet, og ikke på et mer formelt eller standardisert medlemskap.

Forrang for Den norske kirke vedrørende tilhørighet

I trossamfunnslovens § 5, 1. ledd står følgende: ”Barn som vert født medan foreldra er gifte, høyrer til same trudomssamfunnet som foreldra.” Det følger vidare av bestemmelsen at dersom foreldrene hører til ulike trossamfunn utenfor Den norske kirke, skal de sammen avgjøre om og i så fall hvilket trossamfunn barnet skal høre til. Sammenholdt med § 11, som gir bestemmelsene i lovens kap. 1 virkning også for det å høre til Den norske kirke med mindre annet følger av spesiell lov for Den norske kirke, ser man at det utledes en forrangsordning. Hovedregelen i kirkeloven følger av § 3, pkt. 2: ”Barn anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen såfremt en av foreldrene er medlem.” Barnet blir altså da automatisk regnet som tilhørende Den norske kirke, uavhengig av hvilket tros- eller livssynssamfunn den andre forelder tilhører. Forrangen har vært omtalt i lovgivningsarbeidet på området flere ganger. Ordningen begrunnes bl.a. i forarbeidene til trossamfunnsloven av 1969 og de endringer som samtidig ble gjort i kirkeordningsloven av 1953, jf. Dissenterlovkomitéens innstilling

fra 1957:

Komiteen antar imidlertid at det er grunn til å beholde den regel vi også nå har i dissenterlovens § 14, at hvis i et religiøst blandet ekteskap den ene av foreldrene tilhører statskirken, skal også barnet anses for å tilhøre den, med mindre noe annet blir bestemt av foreldrene. Dette kan vel på et vis sies å være en favorisering av statskirken. Det synes imidlertid både å være i best overensstemmelse med Grunnlovens § 2, og med det faktiske forhold at de aller fleste borgere tilhører statskirken, slik at det er det normale, hvor ikke noe annet er bestemt.

Under Stortingets behandling av forslag til dagens kirkelov, berørte komiteen også problemstillingen i Innst.O.nr.46 (1995-1996):

Fleirtalet er kjend med at i lov om trdomssamfunn legg ein opp til at foreldra sjølve avgjer kva trdomssamfunn barnet skal vera medlem av dersom bae står utanfor Den norske kyrkja. Fleirtalet meiner born bør høyre til same trdomssamfunn som foreldra. Fleirtalet er samd i at når minst ein av foreldra høyrrer heime i Den norske kyrkja, og foreldra ikkje avgjer noko anna, så skal barnet høyre inn under Den norske kyrkja.

Forrangen som er gitt til Den norske kirke i disse reglene, har sin opprinnelse i en annen tid hva angår tros- og livssynsfrihet. Det er i dag et allment ønske om størst mulig grad av likebehandling på tros- og livssynsfeltet. Kirkemøtet har også selv vært en pådriver for dette arbeidet og har etterspurt en utredning fra Regjeringens om en samlet tros- og livssynspolitik. Forrangen slik den er i dag vil etter all sannsynlighet bortfalle, dersom ordlyden i Grunnloven § 2 endres som følge av stortingsforliket vedrørende stat-kirke. Det anses likevel naturlig at Den norske kirke gir et klart signal om sin holdning til forrangen den er gitt av Stortinget på dette området.

Ordningen fører til forskjellsbehandling mellom Den norske kirke og de andre tros- og livssynssamfunnene. Det er etter sekretariatets mening ingen grunn til å vente med å forberede de nødvendige lovendringer for å fjerne forrangen og sørge for større grad av likebehandling. Det kan samtidig være aktuelt å se på en nærmere harmonisering av reglene i lovene som berører ordningen. Men en fullstendig gjennomgang av ordningen med tilhørig, og dens betydning for Den norske kirke, vil kreve en nærmere utredning.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Vedtaket medfører ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for Kirkerådet.